

**PROCEDURA PRZECIWDZIAŁANIA WYSTĄPIENIU NADUŻYĆ
FINANSOWYCH I KONFLIKTU INTERESÓW W PROJEKTACH
REALIZOWANYCH PRZEZ
PAŃSTWOWĄ WYŻSZĄ SZKOŁĘ ZAWODOWĄ
IM. HIPOLITA CEGIELSKIEGO W GNIEŹNIE**

SPIS TREŚCI:

I. WSTĘP	3
II. INSTYTUCJE BIORĄCE UDZIAŁ W ZWALCZANIU I PRZECIWDZIAŁANIU PRZESTĘPCZOŚCI OCHARAKTERZE KORUPCYJNYM I ŁAMANIU PRZEPISÓW W ZAKRESIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH.....	3
III. NADUŻYCIE FINANSOWE	4
IV. RYZYKO.....	5
V. KONFLIKT INTERESÓW	5
VI. KORUPCJA	7
VII. DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU UNIKNIĘCIE KONFLIKTU INTERESÓW	8
VIII. ZMOWY PRZETARGOWE	9
IX. FAŁSZOWANIE DOKUMENTÓW LUB POSŁUGIWANIE SIĘ NIERZETELNYMI DOKUMENTAMI	11
X. ZASTĘPOWANIE MATERIAŁÓW MATERIAŁAMI O GORSZEJ JAKOŚCI	13
XI. MECHANIZM SYGNALIZACYJNY	14
XII. BIBLIOGRAFIA	17

WYKAZ SKRÓTÓW:

CBA	-	Centralne Biuro Antykorupcyjne,
Dyrektywa	-	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych uchylająca dyrektywę 2004/18/WE
k.p.k.	-	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm.).
Kk.	-	Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz., 1444 z późn. zm.).
Konwencja	-	Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r.
OLAF	-	Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych,
UOKIK	-	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
Ustawa UOKIK	-	ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 275).
UZP	-	Urząd Zamówień Publicznych.
Ustawa Prawo zamówień publicznych	-	ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2019 z późn. zm.).
Ustawa o CBA	-	Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1921 z późn. zm.).

I. WSTĘP

Niniejszy dokument opisuje procedurę przeciwdziałania nadużyciom finansowym realizowaną w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Hipolita Cegielskiego w Gnieźnie (dalej „PWSZ Gniezno”). Opracowana procedura ma na celu zapewnienie przez PWSZ Gniezno właściwego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych w zakresie zapobiegania, wykrywania, reagowania, informowania, raportowania i ich korygowania.

PWSZ Gniezno dąży do osiągnięcia najwyższych standardów uczciwości i etycznego postępowania. PWSZ Gniezno dezaprobuje wszelkie przejawy nadużyć finansowych we wszystkich procesach związanych z działalnością uczelni i tym samym dąży do zniechęcenia potencjalnych sprawców nadużyć.

PWSZ Gniezno ma wpływ na budowanie kultury zwalczania nadużyć finansowych poprzez m.in. wdrażanie działań zapobiegających konfliktowi interesów oraz zapewnienie mechanizmów informowania o nieprawidłowościach i podejrzeniach nadużyć finansowych, opisanych w niniejszej procedurze.

Przy realizacji danego projektu PWSZ Gniezno uwzględnia takie właściwości jak wielkość organizacji, wartość realizowanego projektu oraz ryzyko narażenia na sytuację konfliktu interesów.

Niniejsza procedura skierowana jest do wszystkich osób działających na rzecz PWSZ Gniezno, które ponoszą odpowiedzialność za właściwe zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych, w tym zarówno do kadr zarządzających uczelni, jak również do pozostałego personelu PWSZ Gniezno (dalej „Pracownicy”).

W ramach ustalonej procedury Pracownicy będą realizować dany projekt zgodnie z właściwą umową, z należytą starannością, a także zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego - w tym w szczególności dotyczącymi przeciwdziałania nadużyciom finansowym.

Pracownicy obowiązani są do stosowania wysokich standardów uczciwości i etycznego postępowania we wszystkich procesach związanych z realizacją danego projektu.

II. INSTYTUCJE BIORĄCE UDZIAŁ W ZWALCZANIU I PRZECIWDZIAŁANIU PRZESTĘPCZOŚCI O CHARAKTERZE KORUPCYJNYM I ŁAMANIU PRZEPISÓW W ZAKRESIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Instytucjami biorącymi udział w zwalczaniu i przeciwdziałaniu przestępczości o charakterze korupcyjnym i łamaniu przepisów w zakresie zamówień publicznych, w tym w przeciwdziałaniu nadużyciom finansowym w zakresie swoich ustawowo określonych właściwości są m.in:

1. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,

2. Centralne Biuro Antykorupcyjne,
3. Policja,
4. Prokuratura,
5. Pełnomocnik Rządu ds. Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na szkodę RP lub UE w Ministerstwie Finansów,
6. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
7. Urząd Zamówień Publicznych.

III. NADUŻYCIE FINANSOWE

Zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. a Konwencji „nadużyciem finansowym” jest jakiegokolwiek celowe działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe UE w odniesieniu do wydatków, polegające na:

- wykorzystaniu lub przedstawieniu nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
- nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu, niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane.

Nadużycie finansowe jest szczególnym przypadkiem **nieprawidłowości**, w którym kluczowym aspektem jest **umyślne** działanie lub zaniechanie. Uznaje się, że każde nadużycie jest jednocześnie nieprawidłowością. Zgodnie z art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego nieprawidłowość oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem. Tym samym nie każda nieprawidłowość jest nadużyciem.

Wystąpienie nadużycia finansowego w projekcie pociąga za sobą wymierne negatywne konsekwencje, dlatego bardzo ważne jest, aby podjąć odpowiednie działania zapobiegawcze. Należy pamiętać, że podejmowane działania nie wyeliminują całkowicie ryzyka wystąpienia nadużycia finansowego, a ich głównym celem jest zredukowanie tego ryzyka do poziomu akceptowalnego. Wczesne wykrywanie nieprawidłowości może uchronić PWSZ Gniezno przed poważnymi stratami. Wykrycie nieprawidłowości na wczesnym etapie może uchronić PWSZ Gniezno przed utratą funduszy UE, np. poprzez możliwość zastąpienia wydatku nieprawidłowego innym prawidłowym wydatkiem. Warto pamiętać, że stwierdzenie nieprawidłowości w uprzednio zatwierdzonym wniosku o płatność prowadzi do nałożenia korekty finansowej oraz uruchomienia procedury odzyskiwania od PWSZ Gniezno kwoty dofinansowania.

Pracownicy obowiązani są do informowania o nieprawidłowościach i podejrzeniach nadużyć finansowych zgodnie z zasadami opisanymi w niniejszym dokumencie.

IV. RYZYKO

Skuteczne przeciwdziałanie nadużyciom finansowym jest możliwe wtedy, gdy znane jest **ryzyko** wystąpienia nadużycia. Ryzyko można zdefiniować jako prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia, które będzie miało negatywny wpływ na realizację założonych celów. Analiza ryzyka jest jednym ze skutecznych i proporcjonalnych środków przeciwdziałania wystąpieniu nadużyć finansowych. PWSZ Gniezno rzetelnie szacuje ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych w związku z realizacją danego projektu.

Celem **zarządzania ryzykiem** jest identyfikacja potencjalnych zdarzeń, które mogą wywrzeć wpływ na realizację założonych celów danego podmiotu, utrzymanie ryzyka w ustalonych granicach (tj. na tzw. poziomie akceptowalnym) oraz racjonalne zapewnienie realizacji celów.

Elementami zarządzania ryzykiem są

1. identyfikacja ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych, które mogą wywrzeć wpływ na realizację projektu,
2. określenie, jaki poziom ryzyka jest możliwy do zaakceptowania,
3. podjęcie odpowiednich działań zaradczych, mających na celu obniżenie ryzyka do tego poziomu.

Ze względu na to, że wystąpienie nadużycia finansowego może wystąpić na każdym etapie realizacji projektu, **wszyscy Pracownicy podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych powinni być wyczuleni na wszelkie symptomy wystąpienia ryzyka związanego z ewentualnymi nadużyciami.**

V. KONFLIKT INTERESÓW

W toku przeprowadzania danego projektu może dojść do sytuacji, które prowadzą do wystąpienia potencjalnych lub rzeczywistych **konfliktów interesów**. Wszelkie decyzje oraz działania Pracowników, muszą być wolne od konfliktu interesów.

Konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste.

Zgodnie **z art. 24 Dyrektywy**, pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której pracownicy instytucji zamawiającej lub podmiotów działających na rzecz instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który może zagrażać ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Szczegółowy zakres sytuacji, w jakich Pracownicy podlegają wyłączeniu z uwagi na ewentualny konflikt interesów został uregulowany w art. 56 ustawy - Prawo zamówień publicznych. Powołany przepis stanowi, że kierownik zamawiającego, członek komisji przetargowej oraz inne osoby wykonujące czynności związane z przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia po stronie zamawiającego lub osoby mogące wpłynąć na wynik tego postępowania lub osoby udzielające zamówienia podlegają wyłączeniu z dokonywania tych czynności, jeżeli po ich stronie występuje konflikt interesów.

Konflikt interesów występuje wówczas, gdy osoby wymienione powyżej:

- 1) ubiegają się o udzielenie tego zamówienia;
- 2) pozostają w związku małżeńskim, w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia, lub są związane z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli albo pozostają we wspólnym pożyciu z wykonawcą, jego zastępcą prawnym lub członkami organów zarządzających lub organów nadzorczych wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia;
- 3) w okresie 3 lat przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia pozostawały w stosunku pracy lub zlecenia z wykonawcą, otrzymywały od wykonawcy wynagrodzenie z innego tytułu lub były członkami organów zarządzających lub organów nadzorczych wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia;
- 4) pozostają z wykonawcą w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że istnieje uzasadniona wątpliwość co do ich bezstronności lub niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia z uwagi na posiadanie bezpośredniego lub pośredniego interesu finansowego, ekonomicznego lub osobistego w określonym rozstrzygnięciu tego postępowania.

Pracownicy uczestniczący w projekcie składają, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, w formie pisemnej oświadczenie o braku lub o istnieniu okoliczności, o których mowa powyżej. Przed odebraniem oświadczenia, osoba przełożona nad danym Pracownikiem powinna uprzedzić osobę składającą oświadczenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Oświadczenie o istnieniu okoliczności, o których powyżej, składa się **niezwłocznie po powzięciu wiadomości o ich istnieniu**, a oświadczenie o braku istnienia tych okoliczności **nie później niż przed zakończeniem postępowania o udzielenie zamówienia.**

Ponadto, kierownik zamawiającego, członek komisji przetargowej oraz inne osoby wykonujące czynności związane z przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia po stronie zamawiającego lub osoby mogące wpłynąć na wynik tego postępowania lub osoby udzielające zamówienia **podlegają wyłączeniu** z dokonywania tych czynności, **jeżeli zostały prawomocnie skazane za przestępstwo popełnione w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia**, o którym mowa w art. 228-230a, art. 270, art. 276, art. 286, art. 287, art. 296, art. 296a, art. 297, art. 303 lub art. 305 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 i 1517, o ile nie nastąpiło zatarcie skazania.

Również w tym przypadku **pracownicy uczestniczący w projekcie składają, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, oświadczenie w formie pisemnej o istnieniu albo braku istnienia okoliczności**, o których mowa powyżej. Przed odebraniem oświadczenia, kierownik zamawiającego lub osoba, której powierzył czynności w postępowaniu,

uprzedza osoby składające oświadczenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

W tym przypadku oświadczenie o braku lub istnieniu okoliczności, o których powyżej składa się **przed rozpoczęciem wykonywania czynności związanych z przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia**.

Przykładowo, konflikt interesów może zająć między następującymi podmiotami: pomiędzy PWSZ Gniezno, a wykonawcą, pomiędzy wybranym do realizacji zadania wykonawcą oraz podmiotem wyłonionym do nadzorowania wykonawcy, skorzystanie przez oferenta z usług podwykonawcy, zaangażowanego wcześniej przez zamawiającego do przygotowania zamówienia lub jego elementów, zatrudnienie przez wybranego wykonawcę pracownika, który wcześniej pracował w PWSZ Gniezno oraz brał udział w udzieleniu zamówienia.

Konflikt interesów charakteryzuje się ograniczeniem lub wyłączeniem **bezstronności i obiektywizmu** w podejmowanych działaniach. Takie zaburzenia występują w przypadkach przeważenia **interesu indywidualnego** (PWSZ Gniezno lub drugiej strony). Interes indywidualny może mieć źródła rodzinne, emocjonalne lub polityczne. Interes jednostki może wynikać także z przynależności państwowej, interesu gospodarczego lub jakiegokolwiek innego interesu wspólnego z adresatem działań.

Niepodjęcie odpowiednich działań w przypadku wystąpienia konfliktu interesów może prowadzić do przekształcenia się konfliktu w **korupcję**.

VI. KORUPCJA

Stosownie do dyspozycji art. 1 ust. 3a Ustawy o CBA, **korupcją** jest czyn:

1. polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
2. polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
3. popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;
4. popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych

korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Do **narzędzi przeciwdziałających** korupcji należą m.in.: przestrzeganie polityki dotyczącej prezentów i reprezentacji PWSZ Gniezno, przestrzeganie polityki antykorupcyjnej uczelni, stosowanie wysokich standardów uczciwości i etycznego postępowania we wszystkich procesach związanych z realizacją danego projektu, stosowanie mechanizmów sygnalizacyjnych etc.

Dodatkowo należy mieć świadomość, że osoba która wręczyła łapówkę może uniknąć odpowiedzialności karnej jeśli zawiadomi o okolicznościach zdarzenia organy ścigania (Policję, Prokuraturę lub Centralne Biuro Antykorupcyjne).

VII. DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU UNIKNIĘCIE KONFLIKTU INTERESÓW

W celu uniknięcia konfliktu interesów wymaga się od Pracowników podejmowania odpowiednich działań, mających na celu efektywne zarządzanie potencjalnymi lub rzeczywistymi konfliktami interesów, tj.:

sygnalizowanie ewentualnych konfliktów interesów,
zapobieganie ich wystąpienia, w zakresie przyznanych kompetencji.

Powszechnie przyjętym rozróżnieniem definicyjnym w dokumentach poświęconych tematyce konfliktu interesów jest podział na konflikt interesów:

rzeczywisty,
potencjalny,
pozorny.

W przypadku konfliktu **rzeczywistego**:

Pracownik ma interes prywatny, który może wpłynąć na jego profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków,
Pracownik jest w sytuacji, gdy ma wydać profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków, występuje ryzyko.

W takiej sytuacji **Pracownik musi zostać wyłączonej ze sprawy, w której występuje sytuacja rzeczywistego konfliktu.**

W przypadku konfliktu **potencjalnego**:

Pracownik ma interes prywatny, który może wpłynąć na jego profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków,
Pracownik nie jest jeszcze w sytuacji, gdy ma wydać profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków, ale taka sytuacja może zdarzyć się w przyszłość, może wystąpić ryzyko.

W takiej sytuacji **Pracownik musi m.in. złożyć zgłoszenie potencjalnego konfliktu i monitorować, czy konflikt pozostaje nadal potencjalny.**

W przypadku konfliktu **pozornego**:

Pracownik nie ma interesu prywatnego, który może wpłynąć na jego profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków,

Pracownik jest w sytuacji, gdy ma wydać profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków i otoczenie ma podstawy, aby stwierdzić, że istnieje interes prywatny, który mógłby wpłynąć na dany osąd,

Pracownik nie jest jeszcze w sytuacji, gdy ma wydać profesjonalny osąd w ramach wykonywanych obowiązków, ale taka sytuacja może zdarzyć się w przyszłość występuje prawdopodobieństwo utraty reputacji przez Pracownika. W takiej sytuacji **Pracownik podejmuje działania mające na celu wyjaśnienie sprawy (np. przygotowanie oficjalnego stanowiska dementującego istnienie powiązań).**

W przypadku wystąpienia konfliktu interesów **PWSZ Gniezno poinformuje instytucję**, z którą zawarła umowę, o podjętych środkach zaradczych, mających na celu zapobieżenie ewentualnej szkodzie lub naprawienie szkody spowodowanej przez konflikt interesów.

W przypadku podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego, **PWSZ Gniezno z poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa, przekaze właściwemu podmiotowi finansującemu wszelkie informacje dotyczące podejmowanych czynności lub postępowań** prowadzonych w szczególności przez organy ścigania lub przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dotyczących lub mogących dotyczyć swoim zakresem danego projektu w terminie 7 dni od dnia powzięcia informacji.

W przypadku zidentyfikowania konfliktu interesów lub podejrzenia konfliktu interesów **Pracownik poinformuje o tym fakcie Rektora** niezwłocznie od dnia powzięcia informacji.

O okolicznościach powodujących lub mogących powodować konflikt interesów, wskazując w zawiadomieniu podjęte środki zaradcze mające na celu zapobieżenie ewentualnej szkodzie lub naprawienie szkody spowodowanej przez konflikt interesów.

VIII. ZMOWY PRZETARGOWE

Zmowy przetargowe to zakazane porozumienia, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 7 Ustawy UOKIK, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Zmowa przetargowa polega zatem na uzgadnianiu przez wykonawców przystępujących do przetargu lub przez tych wykonawcówprzedstawicieli PWSZ Gniezno warunków składanych ofert, w szczególności co do zakresu prac lub ich ceny. Zmowa przetargowa jest porozumieniem, które prowadzi do zaniechania działań konkurencyjnych na rzecz niejawną współpracy przy składaniu ofert w zakresie m.in. wysokości ceny lub jakości towarów lub usług. Wyróżnić można dwa główne typy zmów przetargowych:

1. **Zmowa pozioma** lub kartel, czyli porozumienie ograniczające konkurencję między wykonawcami, którzy powinni między sobą rywalizować,
2. **Zmowa pionowa**, czyli porozumienie pomiędzy podmiotami działającymi na różnych szczeblach obrotu (np. pomiędzy producentem i dystrybutorem lub PWSZ Gniezno i wykonawcą).

Oba typy zmów stanowią poważny problem ograniczający swobodę wyboru przez PWSZ Gniezno najkorzystniejszej oferty. Tracą przy tym w szczególności także pozostali uczestnicy rynku, poprzez konieczność pokrywania różnicy między ceną ustaloną przez uczestników zmywy, a taką, która ukształtowałaby się w wyniku nieskrępowanej gry rynkowej.

W prawie polskim, w Kk., zostały zawarte przepisy dotyczące odpowiedzialności karnej za uczestnictwo w znowach.

Sytuacje wskazane poniżej stanowią otwarty katalog przykładów, które mogą stanowić **znowę przetargową** w kontekście działań podejmowanych przez PWSZ Gniezno:

1. Wejście w porozumienie uczestników przetargów, polegające na uzgadnianiu wartości zamówień w ramach poszczególnych postępowań w celu osiągnięcia korzyści majątkowych i doprowadzenia do wyboru przez PWSZ Gniezno uzgodnionej uprzednio przez uczestników oferty, po cenie odbiegającej od rzeczywistej wartości zamówienia;
2. Wejście w porozumienie z inną osobą w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i utrudniania przetargu;
3. Rezygnacja z dalszego udziału w postępowaniu jednej z firm (np. poprzez nieuzupełnienie oferty), mająca na celu doprowadzenie do wyboru firmy z góry ustalonej przez uczestników zmywy, lub występowanie jako podwykonawca wybranej firmy;
4. Zawarcie porozumienia z osobami odpowiedzialnymi w PWSZ Gniezno, mającego na celu wyłudzenie „podwójnej zapłaty” od Uczelni z tytułu solidarnej odpowiedzialności za wykonanie robót;
5. Wystąpienie niekonkurencyjnego uzgadniania warunków składanych ofert w postaci podejrzenia wystąpienia zmywy wertykalnej (pomiędzy PWSZ Gniezno i uczestnikiem przetargu), jak i zmywy horyzontalnej (pomiędzy wykonawcami przystępującymi do poszczególnych postępowań);
6. Utrudnianie przetargu publicznego połączone z nadużyciem uprawnień przez przedstawicieli PWSZ Gniezno - wejście w porozumienie mające na celu zakłócanie przetargów publicznych;
7. Podejrzenie wejścia w porozumienie z inną osobą poprzez działanie na szkodę PWSZ Gniezno, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.
8. Zakłócanie konkurencji poprzez wybranie do nadzoru podmiotu powiązanego z wykonawcą robót.

W ramach przeciwdziałania **znowom przetargowym**, należy przeprowadzić **weryfikację składanych ofert**, szczególnie w kontekście występowania symptomów zmywy. W przypadku zidentyfikowania podejrzenia zmywy konieczna jest dokładniejsza analiza sprawy, a w dalszej kolejności - powiadomienie UOKiK. W tej sytuacji pracownicy PWSZ Gniezno podejrzewający wystąpienie zmywy w przetargu organizowanym przez PWSZ Gniezno powinni przede wszystkim:

1. Starannie dokumentować wszelkie istotne informacje (np. dotyczące zachowania wykonawców),
2. Powstrzymać się od przedstawiania swoich wątpliwości uczestnikom przetargu podejrzewanym o znowę,
3. Rozważyć, czy procedura przetargowa powinna być kontynuowana,
4. Skontaktować się z UOKiK lub złożyć pisemne zawiadomienie,

5. Ograniczyć krąg osób posiadających wiedzę o kontaktach z UOKiK, szczególnie w przypadku podejrzenia o udział w zмовie wobec pracowników PWSZ Gniezno.

W celu **eliminacji ryzyka** wystąpienia zмовy przetargowej osobom odpowiedzialnym za przygotowanie dokumentacji przetargowej zaleca się:

1. Wdrożenie odpowiedniego wzoru oświadczenia o złożeniu niezależnej oferty składanego przez zwycięzcę postępowania w terminie do **30 dni** od dnia zawarcia umowy w sprawie zamówienia publicznego.
2. Przeszkolenie w zakresie symptomów zмовy przetargowej.
3. Gromadzenie informacji na temat wcześniejszych postępowań przetargowych oraz bieżącą analizę postępowań przetargowych, ze szczególnym uwzględnieniem sposobu składania ofert przetargowych przez wykonawców oraz częstotliwość, z jaką wygrywają bądź przegrywają przetargi.

Niezależnie od powyższego, zaleca się aby w sytuacji, gdy w toku postępowania przetargowego prowadzonego przez PWSZ Gniezno powzięte zostaną informacje o równoległym prowadzonym przez organy ścigania lub UOKiK postępowaniu dotyczącym tego przetargu, przeanalizować możliwość i zasadność odrzucenia oferty w zw. z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym lub antymonopolowym.

IX. FAŁSZOWANIE DOKUMENTÓW LUB POSŁUGIWANIE SIĘ NIERZETELNYMI DOKUMENTAMI

Do przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów zaliczyć można zarówno **falszerstwo materialne**, jak i **intelektualne**. Odpowiedzialność karna za przestępstwa przeciw wiarygodności dokumentów wynika z przepisów Kk.

Falszerstwo materialne jest przestępstwem dotyczącym każdej osoby i polega na **przerobieniu, podrobieniu lub użyciu sfalszowanego dokumentu**. Podrobienie lub przerobienie dokumentu może również odnosić się **wyłącznie do jego fragmentu**. Przestępstwo to nie dotyczy sposobu, w jaki zostało dokonane fałszerstwo, poziomu zafalszowania czy też umiejętności fałszującego, lecz wyłączenie samego stwierdzenia faktu sfalszowania dokumentu.

Podrobienie dokumentu polega na sporządzeniu dokumentu na nowo wraz ze stworzeniem pozoru, że dany dokument jest autentyczny. Jednym z przykładów podrobienia dokumentu jest sfalszowanie podpisu na dokumencie. Należy w tym miejscu zauważyć, że **podrobienie podpisu innej osoby - nawet za jej zgodą - także wyczerpuje znamiona popełnienia przestępstwa wskazane w Kk**.

Przerobienie dokumentu oznacza dokonanie zmian w tekście już istniejącego dokumentu i uczynieniu go w ten sposób nieprawdziwym. Jako przykłady popełnienia tego typu przestępstwa należy wskazać przede wszystkim wszelkiego rodzaju dopiski lub usuwanie fragmentów tekstu, wywabienia, wymazania, przekreślenia itp.

Użycie sfałszowanego dokumentu jest rozumiane jako jego przedłożenie osobie uprawnionej np. do kontroli, zrealizowanie na jego podstawie świadczenia, np. poprzez wypłatę środków refundacyjnych, czy też przeniesienia własności oraz jego przedstawienie organowi prowadzącemu postępowanie dowodowe. Przyjmuje się, że z dokonaniem czynu w formie podrobienia lub przerobienia mamy głównie do czynienia w momencie, gdy podjęto czynności mające na celu upozorowanie autentyczności danego dokumentu, a więc samo podjęcie takiego działania jest przestępstwem. Natomiast użycie sfałszowanego dokumentu stanowi moment jego przedstawienia jako autentycznego i mającego znaczenie prawne.

Falszerstwo intelektualne - zgodnie z art. 271, jest to urzędowe poświadczenie nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne wyłącznie przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu.

Poświadczenie nieprawdy nie jest przestępstwem przeciwko autentyczności dokumentu lecz stwierdzeniem faktów czy okoliczności niezgodnych z prawdą. Warunkiem pociągnięcia sprawy do odpowiedzialności karnej za fałszerstwo intelektualne jest wykazanie, że osoba poświadczająca nieprawdę miała świadomość faktu poświadczania nieprawdy. Popełnienie błędu, nawet rażącego, nie daje podstaw do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej na podstawie przepisów Kk odnoszących się do przestępstw przeciw wiarygodności dokumentów. Działanie takie może skutkować odpowiedzialnością z tytułu niedopełnienia obowiązków lub odpowiedzialnością dyscyplinarną za naruszenie obowiązków pracowniczych.

Poświadczenie nieprawdy może polegać m.in. na potwierdzeniu okoliczności, które nie miały miejsca, na ich przeinaczeniu albo na zatajeniu.

Sytuacje wskazane poniżej stanowią otwarty katalog przykładów naruszeń związanych z **fałszerstwem dokumentów**:

1. Wytworzenie dokumentów poświadczających nieprawdę np. odnośnie rzekomego zamieszczenia ogłoszeń o planowanych przetargach, oraz przedstawienie tych dokumentów Instytucji Pośredniczącej lub Zarządzającej Programem Operacyjnym, w celu wyłudzenia dofinansowania.
2. Poświadczenie nieprawdy, w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, polegające na prowadzeniu dokumentacji (w postaci np. wniosków o zatwierdzenie obmiarów robót) w stosunku do prac, które nie miały miejsca, a następnie wystawienia na ich podstawie faktur VAT.
3. Poświadczenie nieprawdy przez inżyniera kontraktu/inspektora nadzoru co do okoliczności mającej znaczenie prawne.
4. Poświadczenie nieprawdy w dzienniku budowy.
5. Posłużenie się podrobionymi, dokumentami poświadczającymi nieprawdę co do doświadczenia zawodowego pracowników.
6. Poświadczenie przez osobę uprawnioną do wystawiania dokumentu - w celu osiągnięcia korzyści majątkowej - okoliczności niezgodnej z prawdą, mającej znaczenie prawne oraz użycie tego dokumentu.
7. Przerabianie dziennika budowy i posługiwanie się nim.

Falszowanie dokumentów może dotyczyć różnych rodzajów dokumentów np. związanych z wnioskiem o dofinansowanie, postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego lub uzyskania refundacji poniesionych wydatków, w tym np.: umów, dokumentów tożsamości, życiorysów, gwarancji bankowych, faktur (papierowych lub elektronicznych), itp.

Przeciwdziałanie zjawisku fałszowania dokumentów powinno opierać się na działaniach mających na celu kształtowanie świadomości i postaw pracowników PWSZ Gniezno. Podstawowym elementem powinno być szkolenie pracowników, szczególnie w zakresie definicji i odpowiedzialności związanej z fałszerstwem dokumentów.

W przypadku podejrzenia wystąpienia fałszerstwa dokumentu, pracownik PWSZ Gniezno zobowiązany jest udokumentować okoliczności swojego podejrzenia, a w szczególności zabezpieczyć dokument podejrzany o sfałszowanie i sporządzić notatkę służbową wskazując symptomy fałszerstwa oraz zawiadomić o tym fakcie bezpośredniego przełożonego.

X. ZASTĘPOWANIE MATERIAŁÓW MATERIAŁAMI O GORSZEJ JAKOŚCI

Zjawisko **zastępowania materiałów** materiałami o gorszej jakości dotyczy sytuacji, w której w ramach zamówienia nie są dostarczane roboty/towary/usługi o parametrach określonych w Specyfikacji Warunków Zamówienia lub następuje ich nieuzasadniona zamiana na roboty/towary/usługi o gorszej jakości. Szczególnie ma to miejsce w sytuacji gdy wykonawcy usiłują dostarczać roboty/towary/usługi o słabszych parametrach lub próbują w inny sposób umyślnie ukrywać brak spełniania wymogów zamówienia. Zjawisko to dotyczy także sytuacji, w której przedstawiciel PWSZ Gniezno aprobeje nieuzasadnioną zamianę roboty/towaru/usługi na gorsze, szczególnie w wyniku **korupcji** lub **zmowy przetargowej**. Skrajnym przypadkiem zastępowania materiałów jest sytuacja, w której część robót/towarów/usług objętych zamówieniem w ogóle nie została dostarczona/zrealizowana.

Aby zminimalizować ryzyko wystąpienia procedury zastępowania materiałów, zaleca się pracownikom PWSZ Gniezno wdrożenie poniższego postępowania:

1. Egzekwowanie należytego wykonywania usługi nadzoru inwestorskiego w przypadku sprawowania nadzoru przez wykonawcę zewnętrznego.
2. Sprawowanie rzetelnego nadzoru inwestorskiego przez pracowników PWSZ Gniezno.
3. Wprowadzenie do kontraktów procedur oceny próbek materiałowych przez jednostkę akredytowaną, uprawnioną do ich oceny.
4. Rozważenie wprowadzania długich (min. 36 miesięcznych) okresów gwarancji jakości wykonywanych robót budowlanych. Długie okresy gwarancji powinny zasadniczo motywować wykonawcę do zachowania większej dbałości o jakość wykonywanych robót.
5. Egzekwowanie od wykonawców opracowania Programów Zapewnienia Jakości, na mocy warunków kontraktowych.
6. Analiza i weryfikacja sygnałów (zgłoszeń, w tym anonimowych) dotyczących niskiej jakości robót.

7. Wprowadzanie do kontraktów przejrzystych procedur zmiany umowy, w tym określenie warunków wprowadzania robót/towarów/usług zamiennych lub dodatkowych oraz procedur zaniechania realizacji części robót/towarów/usług.
8. Wdrożenie procedur zatwierdzania materiałów przed wbudowaniem, na podstawie zapisów kontraktowych (np. z użyciem Kart Materiałowych).
9. Zapewnienie przejrzystych procedur odbioru robót/towarów/usług na podstawie zapisów kontraktowych.
10. W miarę możliwości, zapewnienie ze strony PWSZ Gniezno udziału min. 2 osób w procedurze odbioru robót/towarów/usług, w tym udziału właściwych ekspertów.

Dodatkowo w celu wczesnego identyfikowania ryzyka zastępowania materiałów materiałami o gorszej jakości zaleca się współpracę pracowników PWSZ Gniezno z przedstawicielami Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego oraz powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego, szczególnie w zakresie wsparcia prowadzonych przez nich kontroli na placu budowy oraz prowadzonych kontroli jakości wyrobów budowlanych.

XI. MECHANIZM SYGNALIZACYJNY

Istotnym czynnikiem hamującym występowanie nadużyć i konfliktu interesów jest odpowiedni **mechanizm sygnalizacyjny**, który polega na zawiadomieniu właściwego podmiotu o dostrzeżonym ryzyku zajścia konfliktu interesów.

Im wcześniej informacja o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego (np. w przypadku odnotowania braków w systemie zarządzania i kontroli) zostanie przekazana przez sygnalistę (Pracownika), tym bardziej działania zaradcze mogą ograniczyć negatywne skutki. Przekazana przez Pracownika informacja przyczyni się do podjęcia stosownych działań, mających na celu przeciwdziałanie nadużyciom finansowym.

Sygnalistów zapewnia się, że **zgłoszenie nie spotka się z negatywnymi konsekwencjami**.

Tożsamość sygnalistów nie zostanie ujawniona bez ich zgody. Pracownicy, którzy nie przyglądają się biernie ewentualnym bezprawnym działaniom w PWSZ Gniezno i którzy reagują w przypadku wysokiego ryzyka wystąpienia bezprawnych działań poprzez informowanie osób lub podmiotów, które postrzegają jako właściwe do podjęcia stosownych działań wykazują się społecznym zaangażowaniem i odpowiedzialnością.

Niekiedy podejrzenie wystąpienia nadużycia finansowego wiąże się ściśle z podejrzeniem popełnienia czynu zabronionego, tj. z zachowaniem (działaniem lub zaniechaniem), które może stanowić przestępstwo lub wykroczenie.

Zawiadomienie o przestępstwie można wysłać mailem, pocztą, faksem lub przynieść osobiście do jednostki policji (lub innego uprawnionego organu ścigania). Zawiadomienie powinno spełniać wymogi formalne pisma procesowego wskazane w art. 119 § 1 k.p.k., a więc powinno zawierać:

1. oznaczenie organu, do którego jest skierowane, oraz sprawy, której dotyczy;

2. oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo, a także numer telefonu, telefaksu i adres poczty elektronicznej lub oświadczenie o ich nieposiadaniu;
3. treść wniosku lub oświadczenia, w miarę potrzeby z uzasadnieniem;
4. datę i podpis składającego pismo.

Ponadto zgłoszenie powinno rzeczowo i wyczerpująco opisywać okoliczności związane z potencjalnym przestępstwem (osobą podejrzaną o popełnienie czynu zabronionego). Należy zadbać o potwierdzenie wysłania zawiadomienia (pokwitowanie w przypadku osobistego doręczenia). Po złożeniu lub przesłaniu takiego zawiadomienia, prawdopodobnie prowadzący postępowanie w tej sprawie wezwie osobę zawiadamiającą do złożenia zeznań w charakterze świadka.

Zawiadomienie o przestępstwie można złożyć także **ustnie do protokołu**. Ta forma pozwala na jednoczesne dopełnienie formalności związanych z przesłuchaniem osoby zawiadamiającej w charakterze świadka. Takie zawiadomienie przyjęte zostaje po zgłoszeniu się osoby zawiadamiającej do właściwej miejscowo jednostki policji lub prokuratury. Jeżeli złożenie zawiadomienia w jednostce właściwej miejscowo nie jest możliwe, zawiadomienie należy złożyć w najbliższej jednostce policji - zostanie ono następnie przekazane jednostce właściwej.

Pracownicy, którzy posiadają informacje o przestępstwie lub mają wiedzę mogącą przyczynić się do wykrycia samego czynu zabronionego lub jego sprawców, a jednocześnie chcą pozostać anonimowe mogą złożyć **zgłoszenie anonimowe**. Tego typu zawiadomienia nie dają jednak możliwości aktywnego uczestnictwa sygnalisty w procesie badania stanu faktycznego. Po otrzymaniu takiego zgłoszenia, policja podejmuje stosowną interwencję lub rozpoczyna działania operacyjne i dochodzeniowe (czynności sprawdzające) dla zweryfikowania przekazanej informacji.

W przypadku podejrzeń popełnienia nadużyć finansowych, mogących stanowić praktyki ograniczające konkurencję, **Pracownicy zgłaszają je Prezesowi UOKiK**. Zgłoszenie następuje w formie pisemnego zawiadomienia wraz z uzasadnieniem. Przepis art. 86 ust. 2 Ustawy UOKiK stanowi, że zawiadomienie powinno zawierać w szczególności:

1. wskazanie przedsiębiorcy, któremu jest zarzucane stosowanie praktyki ograniczającej konkurencję;
2. opis stanu faktycznego będącego podstawą zawiadomienia;
3. wskazanie przepisu ustawy lub TFUE, którego naruszenie zarzuca zgłaszający zawiadomienie;
4. uprawdopodobnienie naruszenia przepisów ustawy lub TFUE;
5. dane identyfikujące zgłaszającego zawiadomienie.

Do zawiadomienia dołącza się wszelkie dokumenty, które mogą stanowić dowód naruszenia przepisów ustawy. Złożenie zawiadomienia nie pociąga za sobą żadnych opłat administracyjnych.

Również w tym przypadku możliwe jest **zawiadomienie anonimowe**, którego można dokonać pod numerem telefonu: 22 55 60500, a także za pośrednictwem poczty elektronicznej pod adresem: sygnalista@uokik.gov.pl. Tak jak w przypadku anonimowego zawiadomienia o przestępstwie, decydując się na przekazanie UOKiK informacji anonimowo powinno się mieć na względzie,

że w niektórych przypadkach taka forma kontaktu może utrudniać skuteczne podjęcie działania przez organ.

Ponadto w zakresie realizacji programów operacyjnych np. POIiŚ możliwe jest zgłoszenie podejrzenia nadużyć finansowych w trybie anonimowego zawiadomienia na adres: naduzycia.POIS@mfi.pr.gov.pl

Wszyscy obywatele, w tym również Pracownicy, mogą **bezpośrednio poinformować OLAF o podejrzeniu nadużycia finansowego lub korupcji**, mającego lub mogącego mieć wpływ finansowy na interesy Unii Europejskiej. Wszelkie dostępne dokumenty potwierdzające te informacje powinny również zostać przekazane wraz z powiadomieniem. Ze służbami OLAF można się skontaktować online za pośrednictwem systemu zgłaszania nadużyć finansowych:

1. **anonimowego**, który umożliwi bezpieczne przekazywanie dokumentów i jest dostępny na stronie internetowej: <https://fns.olaf.europa.eu/> lub
2. onlineza **pomocą formularza internetowego**. Ten sposób zgłaszania nie jest anonimowy - należy podać nazwisko i adres e-mail (nie ma możliwości przekazania dokumentów).

Zgłoszenie można złożyć również pocztą tradycyjną - kierując korespondencję na adres:
*European Commission,
European Anti-Fraud Office (OLAF),
1049 Brussels, Belgium.*

Szczegółowe informacje w tym zakresie dostępne są na stronie internetowej: <https://ec.europa.eu/anti-fraud/olaf-and-you/report-fraud.pl>.

Pracownikom zaleca się **zapoznanie z dokumentami** przygotowanymi przez CBA pn. „Rekomendacje postępowania antykorupcyjnych przy stosowaniu procedury udzielania zamówień publicznych”, UZP pn. „Konflikt interesów w zamówieniach publicznych”, MSZ pn. „Konflikt interesów. Czym jest i jak go unikać?”, OLAF pn. „Identyfikowanie przypadków konfliktu interesów w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla kierowników”, udostępnionych na właściwych stronach rządowych i unijnych (o domenach gov.pl, oraz [.eu](http://eu)).

XII. BIBLIOGRAFIA Akty

prawne:

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE
2. Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.
4. ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 275).
5. ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2019 z późn. zm.).
6. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm.).
7. ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1921 z późn. zm.).

Inne źródła:

8. Poradnik Ministerstwa Rozwoju i Inwestycji Rozwoju w zakresie przeciwdziałania nadużyciom finansowym w szczególności w ramach projektów realizowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020.

Rektor
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Hipolita Cegielskiego w Gnieźnie

prof. dr hab. n. med. Paweł Chęciński